

НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ

(СЛАВАРИЦА)

БЕОГРАД
1982.

III ИЗМЕЊЕНО ИЗДАЊЕ

ПРЕДГОВОР

Имамо доста старих, нових и најновијих популарних књига, часописа и листова богословске садржине дела наших богословских писаца. Књижница збирка народних здравица, које ево пружамо нашим читаоцима није дело богословских стручњака, већ је дело малих свакидашњих људи, полуписмених и неписмених: орача и чобана, зидара, занатлија, горосеча, кириција, најамних радника. Ти млади људи од давнина су ове здравице стварали и употребљавали у приликама при: славама, крштењима, венчањима, разним весељима, затим при сахрани и подушјима, жетви, косидби итд. Ми их, ево као жеравице из дубоко запретаног пепела вадимо и обнављамо да нам се појаве и да нам пуне верске и моралне садржине засијају својом лепотом, као она старозаветна купина која гори а не сагорева, да теку као епски гусларски десетерац, као народне пословице и друге наше лепе народне умотворине. Ове древне молитвене речи, наивне и једноставне, али увек младе и крепке, роморе нам, потресају нас, освежавају нас и упућују на религиозност и на моралност. Из њих извиру ројеви побожних мисли и осећања као пчеле из кошнице прожимају нас побожношћу и молитвеним расположењем.

Ова мала збирка народних здравица као уосталом и све друге народне умотворине јасан су доказ колико је наш народ дубоко религиозан, колико је речит, како просто, али опет лепо и узвишено, а често пуга и једрим хумором исказује осећање, без да је икада чуо шта за правила по којима се слажу мисли у леп говор и беседу.

Из ове мале збирке народних здравица, које су углавном сакупили и прибележили свештеници Новак Станојевић, Раде Новаковић, Раде Зеленовић, Ратко Радујковић, Миле Вуловић и Живота Чеперковић, које су да се тако изразимо, само као једна прегршт извађена из великог резервоара наших народних умотворина, увериће се читалац да је у свима заједничка основа: дубока религиозност којом се слави Бог и његови угодници, живо осећање заједнице хришћанских и свих других народа света и јединства у тежњама и жељама српског рода. Све је то проткано топлим осећањима, гласом узвишеним и начином племенитим.

Наша народна здравица је велика истина о доброту нашега човека. Наш човек жели и благосиља житне године и проклиње ратове. Он је хтео — не хтео, морао

ратовати и певати бојевите народне песме. Али је у његовој души увек најтоплије куцало било простосрдачне здравице за све људе света и за све народе под капом небеском.

Да се упита човек, откуда тако свеобухватна здравица у народу, коме су најчешће топовима наздрављали? У великој души и у племенитом срцу нашега народа, што се све између осталог огледа у народној здравици, о миру и љубави према свима народима света: „Нека љубав и мир завладају на истоку и на западу, на северу и на југу, те да би пушке заувек побацали, у коло се ухватили, шенлучили од весеља и добре људске срећице и пуцајући у облаке гађали рат међ' очи. Тако нека буде довека! Амин!“

Прота Милан Д. Смиљанић

О КРСНОЈ СЛАВИ

Српски народ прославља поједине свеце као своје: славе крсна имена. Прослављање појединих светаца (или догађаја из Христовог и Богородичиног живота) потиче из давнина, из доба када су наши преци примили хришћанство. Слава је дан молитве, дан посебног и моралног надахнућа слављеника. Она је подстрек за дела побожности и милосрђа.

Наша српска слава је од великог значаја за појединце и читав народ. Светац је пример каква треба да буде наша вера и наш живот. Он делује као упаљена светлост у дому слављеника и разгони мрак ума и душе. При светлости свечевог живота човек може да види и упуту свој живот путевима Божјим. Свечи које славимо су наши путеводитељи. За њима иду сви људи добре воље. Са њиховим путем се долази у царство Христово.

Битна обележја славе су молитва, свећа, славски колач и жито. У цркви и са свештеником, у дому са домаћином и гостима, приноси се молитва за: домаће своје, госте, пријатеље и непријатеље, добре и грешне, болне и невољне, за цркву и отаџбину и спасење свих. Још се тога дана молимо и за своје преминуле претке који су нам славу у аманет оставили да је чувамо и млађима оставимо.

Славски колач који освећује свештеник приноси се у част и славу свога свеца на дар Христу и са њим слављеник потврђује своје заједничарство са Христом и исповеда Његову непобедивост.

Слава није јело и пиће већ свећа и колач, каже наш народ. Зато славу треба славити побожно, скромно и трезвено, у мудрој и људском разговору, тако да слава буде и пријатна и богоугодна. Сувишност у спремању и узимању јела и пића су и шкодљиве и Богу мрске. Наш народ сматра великим грехом и несрећом за домаћина и госте, ако се неко, не дај Боже, опије на дан славе. Увек треба држати

на уму речи Светог писма: Све што чините, ако и једете и пијете, све нека буде у славу Божју.

ПЈЕСМА СРПСКОЈ СЛАВИ

Када Србин славу слави,
Он уз колач свијећу стави,
Па скрушено он уздане;
И све свети светим чином.
Колач му је слика Оца,
Сваког добра даваоца;
Свијећа му је слика Сина,
Слика Духа — слика вина,
Пред Тројицу Србин стане,
Па скрушено он уздане;
— Царе вјечни, благослови
Сви су твоји дари ови.
Народ сложи и умножи;
Нек сви људи буду Божији,
Нек сви славе име Твоје,
Твога сина нек се боје.
Ко хљеб нек су срцем благи,
Као свијећа душом прави,
Као вино нек су јаки;
Благи, прави, јаки — здрави.
Чисти колач — вјера чиста;
Свећа — нада, што нам блиста;
А љубав је љубав красна—
Истина је и ту јасна.
Шта Ти дајем ја нејаки?
Све је ово Твоја слика,
Блиједа слика Твога лика,
Нека светац мој Те моли,
Зато њему палим свијећу.
Он до Тебе ближе стоји,
Дај нам, Боже добру срећу!
Сва је моја богомоља:
Нека буде Твоја воља!
Сваком живом Ти помози!
Па и мени не одмози. Амин.

МОЛИТВА У ДОМУ

Црква је дом Божји, где се верни окупљају на заједничку молитву. Но, Богу се ваља молити свуда: у дому, на путу, на почетку и на завршетку посла, сам или у заједници.

Нарочито се Богу ваља молити уочи и на дан празника, а посебно о својој слави.

Домаћин са домаћима и гостима о својој слави стане испред иконе, окренут лицем истоку, упали свећу, пошто је претходно окадио и тихо се моли. Прекрсти се дубоко, поклони и говори: Слава Оцу и Сину и Светоме духу данас и увек — амин.

Молитва Господња

Оче наш који си на небесима, нека је свето име Твоје, нека дође царство Твоје, нека буде воља Твоја, и на земљи као што је и на небу. Хлеб наш потребни дај нам данас; и опрости нам дугове наше, као што и ми опраштамо дужницима својим; и не наведи нас у искушење но избави нас од зла.

Молитва пресветој Богородици

Богородице Дјево, радуј се благодатна Маријо, Господ је с Тобом; благословена си ти међу женама и благословен је плод утробе Твоје јер си родила Спаситеља душа наших.

СИМВОЛ ВЕРЕ

Верујем у једнога Бога, Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог.

И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божјег, Јединородног, од Оца рођеног пре свих векова; Светлост од светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног не створеног, једносушног са Оцем, кроз кога је све постало;

Који је ради нас људи и ради нашега спасења сишао с неба, и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек;

И који је распет за нас у време Понтија Пилата и страдао и погребен;

И који је васкрснуо у трећи дан по Писму;

И који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца;

И који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, чијем царству неће бити краја.

И у Духа Светог, Господа, животворног који од Оца исходи, коме се са Оцем и Сином заједно клања, и заједно се слави, који је говорио кроз пророке.

У једну, свету, васељенску и апостолску Цркву.

Исповедам једино крштење за опраштање грехова.

Чекам васкресење мртвих.

И чекам живот будућег века Амин.

И још благодари Богу и свецу на добрима које нам је дао и до данас чувао и штитио и моли се да убудуће чува и штити његов дом и подари здравље и опроштај грехова.

Моли се Богу за покој душа својих предака и других сродника у Господу упокојених.

Још се моли за кумове и пријатеље за мир у свету и благостање у народу.

Кад је завршио молитву опет се прекрсти и дубоко поклони пред иконом. Такође се окрене и поклони присутнима, а и присутни њему и обично кажу: Срећна ти и честита молитва. А он одговара: Да Бог да била срећна и у Бога пријатна.

НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ, ИСТОЧНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (О славама)

ПРВА ЗДРАВИЦА ЗА: ДОБРИ ЧАС

Помози Боже, повесели срећу. Првом чашом а добром срећом. Бог нам дао срећу и здравље. Где год се прва чаша пива пила, свака се добра срећа вила и међ нама десида данас и вазда ако Бог да. Срећно нам коло и састанак, а сретан био и вазданак. Све ћемо у име, Бога, и празника, домова крснога имена (светога оца Николаја), дочекао га брат домаћин ове године, да Бог да и догодине, многољетно и за дуго. Здрав си десни друже а помози Боже, да пијемо да се веселимо, Бог нас мио вазда веселио.

НАПОМЕНА:

Кад изговори здравицу долибаша, са рукама на прсима обраћа се свима гостима и каже:

„Поклањам се свој браћи на слави и закону, старијему к'о оцу а млађему к'о и брату“.

Остали гости када изговоре здравицу, исто тако са рукама на прсима обраћају се челу гдје сједи долибаша и кажу:

„Старији поклон ти имамо“.

А долибаша као да одбија да је он најстарији каже:

„Бог старији, а ми млађи, Богу и Свецима се поклањамо“.

Овако се чини после сваке изговорене здравице.

ДРУГА: ЗА БОЉИ ЧАС

Помози Боже повесели срећу.
Чашом другом а љубави дугом,
(или: другу чашу за бољу срећу,
или: чаша друга у домаћина пуна струга
а честита срећа, на многаја љета).
Бог нам дао добру срећу и здравље.
Гдје год се друга чаша пива пила,
свака се добра срећа вила
међ' нама десила, данас и вазда
ако Бог да.

ТРЕЋА: СВ. ТРОЈИЦИ

Прву писмо у добри час
другу у бољи час
оба часа добра па нам помогла
гдје молили Господа Бога,
а овом чашом трећом најбољом срећом
у име Бога и свете Тројице, Српске помоћнице,
гдје се Света Тројица помињала ту и помагала,
руку нам додала, муке не дала
него на праведни пут навела и намјерила
као срећне и Богу миле јунаке, ако Бог да,
Ако ми Свету Тројицу заборавили,
било у калу, било у страху, било у каквим
мукама,
или у душманским рукама,
Света Тројица нас никада не заборавила
него нам вазда на помоћи била,
Онога свијета души а овога и души и тјелу,
ако Бог да.
Здрав си десни друже а помози Боже.

ЧЕТВРТА: ЗА КРСТ ЧАСНИ

Пили смо прву чашу у добри час,
другу у бољи час, пили смо и трећу у име
Бога и Ст. Тројице
а ову ћемо чашу у најбољи час,
У име Бога и часнога, сјајнога и златнога
Христова Крста
који може нама да поможе.
Ко год Часни Крст вјеровао и цјеливао
томе Бог помогао и на помоћи био,
а ко га не вјеровао,
да га Бог окрене с Крстом наопослом
да га и он вјерује и цјелује,
А ко га не вјеровао никако
Бог га одбацио свакако, па га послао низ
посавске лукове
да наплаћује дугове, нит дугова наплатио
нити се отуда вратио
Здрав си десни друже а помози Боже.

После четврте чаше диже се чаша и чита здравица у СЛАВУ БОЖИЈУ која се
сматра најважнијом.

Воимја Христа а помози Боже, данас и вазда,
ако Бог да,
Брат домаћин софру поставио а око ње браћу саставио,
Крсну свијећу привеселио, у велики добри час
ако Бог да,
Браћо моја десно и лијево, све нам било срећно и весело,
што год велимо да се Господа Бога бојимо
да устанемо у високу славу Божију.

(Сад сви гости и домаћи устају на ноге, ако је присутан и свештеник, врши се Чин
резања славског колача, благослов кољива и свећење водице, ако нема свештеника
неко од домаћих или гостију чита: Оче наш, Вјеруј и др. молитве, окади се свећа,
икона, гости и домаћи. Долибаша или неко од гостију чита пету здравицу).

ПЕТА ЧАША: ЗА СВ. ПЕТКУ И ДОМАЋИНОВО ЗДРАВЉЕ

Помињали смо Бога и Свету Тројицу и Часни Крст да нам помогну, а ову ћемо
чашу у име Бога и Свете Петке, преподобне Мајке, да нам поможе Бог и Св. Петка.
За здравље нашег брата домаћина.
У здравље његове браће,
синова, синоваца, унука, омладака,
кумова и пријатеља,
живота и доброг здравља
и Божјег благослова, ако Бог да.

У здравље његове среће
и његове пуне и богате ћесе.
У здравље његова кућњег сљемена
и његова житног сјемена.
У здравље његова рала дубоког и стада широког.

Што смо нарекли за нашег брата домаћина,
његова глава била за дуго жива и здрава,
на далеко чувена, на сабору прибрана и призвана
као сретније јунака ако Бог да.
Што смо нарекли за његову браћу,
синове и синовце, подмлатке и унуке,
браћом се хвалио, синовима хранио,
унуцима и омладинцима китио и дичио,
развијо гране на четири стране,
као Ђурђев-дан гором и зеленом травом,
а Спасов-дан свакојим бехаром и божијим даром,
дао Бог и милост Божија.

Што смо нарекли кућње сљемене
и његово житно сјеме,
кућње му сљемене било тврдо,
темељито, за живота непромјенито,
а ако било и промјенито,
било му сретно и честито,
по његовој жељи а Божијој вољи.
Вазда брат домаћин испод свог кућњег сљемена
износио многа врсна сјемена,
носио их у поље, десном ногом крако,
а десном руком махо,
па куда год махнуо Бог му га задахнуо,
од неба му шкropило, а од земље плодило
па му свако сјеме изобила родило,
у бусу бусато, у класу класато,
на гувну много, у кући споро
и благословено ако Бог да.

Што смо нарекли за његову
срећну срећу, пуну и богату ћесу,
срећа му била срећна, честита,
дуговјека, племенита,
а ћеса вазда пуна и богата,
вазда у њој било доста,
па се стидна не застидио,
а страшна не препо,
дужнику дуг вратио,
цркви врата позлатио,
души мјеста ухватио

као срећни јунак ако Бог да...
Што смо нарекли за његово рало дубоко
и његово стадо широко,
рало му се познавало по воцима корисним
и тежацима веселим.
Стадо му се познавало по овцама многим,
по чобанима добрим,
куд год му ходило,
кући хаир и берићет доносило
ако Бог да.

За домаћинскога примка и напретка, да нам је брат домаћин здраво и весело, да сједи у дому и да ради о добру. Домаћин нам примакао чашом и ракијом, послужио нас пивом и јестивом, нека Бог њему врати: здрављем и весељим, житним рођењем, синовским обрадовањем. Примакло му љето, родило му жито, жив му био ко му је мио. Фала ти, брате домаћине. Вазда ти био у сваком добру први, а никад последњи, вазда примицао а никад узмицао. Вазда био у примку и напретку. Примакао ти во на тегу, коњ на путу, пастир на паши, десна рука у кеси, пчеле ти се ројиле, краве ти се телиле а овце близиле. Бог ти дао рода и берићета а Крсна ти слава на помоћи била. Долазили у твој дом ништи и убоги, долазили ти српски свештеници и калуђери, у твоје дому водицу свјештавали, дјецу крштавали, младенце вјенчавали, књиге читали, Богу се молили, закон српски творили, а Бог мога па теби и твоје дому помога.

Здрав си домаћине, у здравље твојих врских кумова и пријатеља. Бог ти дао кумове од добрих домова, пријатеље од врских племена. Куд год брат домаћин ходио, од Јадрана до тиха Дунава, свуд пријатеље налазио, ако се окренуо десно угледао кума, ако се окренуо лијево угледао пријатеља, руком се ручили, за јуначко здравље питали, вазда се слазили и полазили, за живота ни желили ни омразили, него кумовску и пријатељску љубав дијелили, као бани и деспоти стари, као срећни и Богу мили јунаци Ако Бог да.

Ко теби, брате домаћине, манисао, ко ти нашао какву ману, мануо ти врећом пред кућом, искао ти жита у зајам и давао ти дјецу под најам. И шта ћемо даље нек нам Бог да здравље. Ако смо ми нешто заборавили у нашој лудости или у нашој пјаности, нека Бог исправи Његовом великом милости. Здрави сте ми браћо десно и лијево, све нам било срећно и лијепо. Да пијемо да се веселимо, Бог нас мио вазда веселио. Нашем брату домаћину и свој браћи наздравље. Здрав си домаћине а помози Боже. Од високе славе Божије која може да нам поможе.

(Долибаша пије из бардака-бокала три пута по мало и додава домаћину, и он пије у славу Божију и додава госту са десне стране, а он оном са леве и тако редом у накрст док сви не наздраве у славу Божју. Сад долибаша са десним другом окреће колач и ломи га ако нема свештеника.)

ШЕСТА ЧАША

Шеста чаша се пије за здравље кумова, пријатеља и комшија и поред уобичајеног честитања славе додаје се: Ко год пришао у овај дом, пришао са великим бактом и добром срећом и да Бог поживи, одржи у слози и љубави кумове и пријатеље од овога дома итд.

СЕДМА ЧАША

Седма се чаша пије за јунаке знане и незнане и поред уобичајеног наздрављања и честитања Крсног имена додаје се: Да Бог поживи јунаке знане и незнане, који јунак је у вољи, Бог га у вољи и подржао а који је у невољи, Бог га из невоље избавио и нама добавио да се и он напије вина код нашега брата домаћина.

ЗДРАВИЦА ПРИ ОДЛАСКУ ГОСТИЈУ

Часно сјели, поштено устали,
фина гласа, поштена образа.
Бог нам дао увјек сјести
одакле је лако устати,
лијепо и поштено
као сви Богу мили јунаци.
Домаћину велика хвала
Богородица му добру срећу дала
која дала та и одржала.
Што смо му ми похарчили
Бог му из његове богате ручице
надокнадио сваким добрим даром
а најприје добрим здрављем,
синовским обрадовањем, братским гледањем
Што је Богу и људима драго
Да Бог да и милост Божија, Амин.

ЗДРАВИЦА О ЦРКВЕНОЈ СЛАВИ

Поред свега раније поменутога а посебно ово у последњој здравици за славу, додаје се: Сјетимо се данас на овој црквеној слави код ове свете цркве и прве цркве Хришћанске — Ћабе Јерусалимске, која нам сјала досле, да сја и одеде, све у бољем сјају и напретку. Сјетимо се и осталих цркава и манастира. Које су цркве узгор (у добром стању), Бог их такве и подржао, а које су се обрушиле, нека би Бог дао сложну браћу и добру срећу, да се и оне из рушевина избавиле и украсиле, споља кречом и каменом, а изнутра крстом и иконама и младијем свјештеницима, па се и у њима летурђија служила, а ми ктиторници и приложеници, цркви приодили, прилоге приносили и Богу се молити. Сјетимо се и нашијех учитеља свештеника, калуђера-испосника и владика и патрика, који закон српски творе и за нас се Богу моле, да приведу душе наше ка Христовом спасенију. И шта ћемо браћо моја даље, нек нам Бог да здравље, итд. итд.

ЗДРАВИЦА НА КРШТЕЊУ

Срећно крштење на срећну мјесту, дао нам Бог добру срећу. Чедо крштено, Богом благословено, светим миром помазано, светим духом обдарено. Даровао му Господ Бог добро здравље, срећан и дуг вијек. Да га срећа и напредак увијек прате, да буде дика и понос својих родитеља и да се сви са њиме поносимо.

Здрав си куме, за твога срећнога кумства, кумство ти било срећно и честито а кумче здраво и весело. Овдје се увијек крштавало и било напретка и добре среће, да Бог да, а твоје кумство у овоме дому се понављало мушким крштењима. Здрав си куме, а помози Боже, да пијемо да се веселимо, Бог нас мио увјек веселио.

ЗДРАВИЦА НА ВЕНЧАЊУ

Срећно вјенчање на срећну мјесту, по хришћанском закону, младенцима дао Бог добру срећу, да им брак буде срећан и честит. Да у љубави, добром здрављу и супружанској слози доживе дубоку старост и да послушају Бога и старијега. Бог их сваким добром обдарио а најприје честитим породом (двјије кћери а четири сина, прве кћери последње синове да се два зла у дом не састају), да се са њима дичимо и поносимо ко Ђурђевдан листом и бехаром а Спасовдан миром и цвијетом. Куд год се окретали свуда добру срећу сретали. Бог им дао руке пуне и богате, очи бистре и слободне, стидом се не застидјели, страхом не препанули но се свуда познавали по високом стасу и поштеном гласу.

Шта ћемо даље, Бог им дао здравље и велико благо што је Богу и људима драго.

НАРОДНЕ МОЛИТВЕ ПРИ ПОДУШЈУ

Да речемо за покој душе нашег брата (сестре или детета...) лака му земљица, проста му душица. Бог да му душу опрости, (присутни: Бог да му душу опрости).

Душа му (или душа јој) препојана и сочетана души Аврама, Исака и праведнога Лазара у бијелом рају, пред престолом Творца где су све срећне и честите душе Бог да му душу опрости, (присутни: Бог да му душу опрости).

Опет да речемо за покој душе нашега брата (сестре или детета)... лака му земљица, проста му душица, Бог да му душу опрости, (присутни: Бог да му душу опрости).

ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЗАПАДНЕ БОСНЕ

У СЛАВУ БОЖЈУ

Во славу иже во Тројице славимому јединому, истиному Господу Богу и Спасу нашем Исусу Христу. Во славу и чест.

Во премногија молби, мољенија, Владичици нашеја, Богородици и присно Дјеви Марији. Престатељстви чесних небесних сил бесплотних: Михаила, Гаврила, Рафаила и Урила. — Во славу и чест.

Чеснаго славнаго пророка, претечи и креститеља Јована, свјатих великих пророк: Мојсеја, Арона, Илија, Јелесеја, Давида, Наума, Језекиља, прочих свјатих пророк. — Во славу и чест.

Свјати славних и свехвалних и верховних апостол: Петра, Павла, Андреја. Јована, Јакова, Филипа, Матеја, Томи, Тадеја, Симона, Марка, Луки, прочих апостолов. — Во славу и чест.

Свјати четири евангелистов Матеја, Марка, Луки и Јована подржајушчи небо и земљу и нас грешне на земљи. — Во славу и чест.

Иже во свјатих отац наших Василија Великаго, Григорија Богослова, Јована Златоуста, Атанасија, Кирила, Јована Милостива; Патријархов Александријских и Св. Сави нашега Просветитеља. — Во славу и чест.

Иже во свјатага оца нашего Николаја, мирликијскаго чудотворца, скорого помошника и теплаго заступника. — Во славу и чест.

Свјатаго славнаго первомученика архиђакона Стефана, и свјатаго славнаго великомученика побједоносца и чудотворца војина Христова Георгија и Димитрија мироточиваго, Теодора Стратилата, Теодора Тирона и свјатаго великомученика Прокопија и Пантелејмона, Ермолаја, Самсона, Диомида, Талалеја и чудотворца Трифона. — Во славу и чест.

Свјатих чудотворцев и бесребреников врачей Косми и Дамјана, Кира и Јована, и свјатих три Јерархов. — Во славу и чест.

Во славу иже — свију анђела, арханђела и свију небесних сила. И Мојсеја видовита.

Свјатих петозарних мученик Евстратија, Авксентија, Евгенија, Мардарија и Ореста и славнија мученици Лукији дјеви. — Во славу и чест.

Свјатих триста осамнајест богоносих отец, иже собрашесја во благочестивом градје Никеји, во Тројице вјеру утврдиша, нами закон предаша, безумного Арија безумного низложиша. — Во славу и чест.

Свјатих четрдесјат мученик квозје огањ и воду проидоша, голи и боси. Свјатија четири звјезди свјетлија, покров Фрушкој гори, новојављеније: Стефана деспота,

Ангелини и чад их Максима и Јована деспота и свјатаго Илије громовита, Николе бродовита, Јована Крститеља, и свете Петке и Неђеље младе, која нам често долази и чешће јој се сагрешујемо. — Во славу и чест.

Во славу иже српских светитеља: Симеона старца мироточна свеца, Арсенија учитеља, Стефана Дечанског, цара Уроша младог, цара Лазара и витеза, који на Косово придоше, на Видов-дан главе погубише, за Крст часни и за вјеру хришћанску, а за народ српски, за светог Јована деспота, мајке Анђелије, српске госпоштине. Свјатаго Стефана Штиљановића што подари цркву у Јерусалиму у земљи равној и красној, да се весели Петрова гора и Велебит планина и свети манастир Комоговина. — Во славу и част.

Још ћемо се помолити Богу и овој крсној слави поклонити за овога поштенога дома домаћина и домаћицу и сву чељад и дјецу, кумове и пријатеље па и непријатеље, да се не освете већ да се просвете, помогао нам Господ Бог и свети Илија са својим громовима. Тако нас помогло крсно име овога свеца, весела вам била ова свјећа, родила вам пшеница бјелица и винова лозица, ројиле се пчелице и лабуднице, виђено нам било свијетло кољиво, наздравље нам српска литурђија. Во славу и чест.

ДИЗАЊЕ КРСНЕ СЛАВЕ (СЛАВАРИЦА)

Во славу и чест. Свете и часне и небесне: Живоначалне, Јединосусне и неразделне Тројице: Оца и Сина и Св. Духа. Да се Господу Богу Св. Живоначној Тројици смерно поклонимо и помолимо. Ва славу и чест.

Све за тврде славе и небесне: Благога Христа и часног крста, Благога Христа, Кома се молимо и часнога крста којим се крстимо; да се Господу благом Христу и часном крсту смерно поклонимо и помолимо. Ва славу и чест.

Ва имја и чест Свете Петке и Св. Недеље распећа Христова и НАДЕ ВОСКРЕСЕЊА Његова; да се Господу Исусу Христу и Св. Петки и недељи смерно поклонимо и замолимо.

За имена Господа, Бога и тврде славе часне и небесне и данашње славе Св. Оца, Николаја, који се на земљи на морима, чудима прослави и Господ га на небу за светитеља постави; да се Господу Богу и Св. Николају смерно поклонимо и замолимо. Во славу и чест.

За имена Господа Бога и тврде славе часне и небесне. Свете славе Преблагословене Богородице, наше хришћанске заштитнице; да се Господу Богу и живој Богородици смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

За имена Господа и свете тврде славе часне и небесне; Св. славних пророка, који прорекоше долазак Спаситеља нашега: Св. пророка Претече и Крститеља Јована, кума Божијега, и Св. четири велика пророка: Исајије, Јеремије, Језекиља и Данила

и дванајест малих пророка, да се Господу Богу и Св. Славним пророцима смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

Све за тврде славе часне и небесне и Св. небесних сила бесплотних шестокрилати серафима и многоочити Херувима: служитеља престола Божијег и Св. Архангела Михајла и Гаврила који свемиром Васољеном као муње круже и Господа Бога Творца свога Служе; да се Господу Богу и Св. Небесним бестелесним силама смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

Све за тврде славе часне и небесне и Св. 12 Апостола Христових, који проповедаше науку Христову, проповедаше и нама у аманет оставише и Св. четири велика Јеванђеља: Матеја, Марка, Луке и Јована, који Св. Јеванђеља написаше и нама за спасење оставише; да се Господу Богу и славним апостолима и часним Јеванђелистима смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

Све за тврде славе часне и небесне и Св. Великих Васељенских учитеља Св. Василија Великога, Григорија Богослова и Јована Златоуста, Св. Николија чудотворца, Атанасија и Кирила Патријарха Александријског; Св. Првомученика и Архиђакона Стефана, Св. великомученика Георгија, великомученика Теодора Тирона и Св. Теодора Стратилата, Св. српских просветитеља Симеона Мироточивог, Светитеља Саве, Арсенија, Максима, Св. Василија Острошког и Петра Цетињског, Св. Стефана Дечанског, краља Милутина и Уроша Св. мученика, књаза Лазара, Св. српских матера наших: Св. Петке-Параскеве, Анастасије, Јелене, Ангелине и Евгеније; да се Господу Богу, светим и великим Светитељима, Великомученицима, мученицима и преподобним матерама србским смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

За имена Господа Бога и Св. тврде славе часне и небесне и Св. чудотвораца исцелитеља: Косте и Дамјана, Кира и Јована, Пантелејмона, Јеромолаја и Трифона који злато и сребро оставише воду прегацише и Господа Бога свога делима праведним прославише да се Господу Богу и Св. Бесребеницима смерно поклонимо и замолимо. Ва славу и чест.

За мученика косовскога цара Лазара и јунака Обилић Милоша и за остале косовске јунаке иже на Косову Пољу пострадаше и на Видовдан главе погубише за род српски и вјеру хришћанску, да их памтимо и почитујемо — ва славу и чест. (присутни: ва славу и чест).

За 318 богоноснијех отаца, иже во Никеји сабор саборише, Арија безумног осудише, вјеру православну утврдише, нама гријешним предадоше, да и ми знамо и вјерујемо — ва славу и чест. (присутни: за славу и чест).

И још да се поклонимо крсној слави и светоме..... и да се помолимо за дом и домаћина, за домаћицу и дечицу и за сву кућну чељад, за кумове и пријатеље од овога дома. Помолимо се и за душмане наше, да их Господ смете и на прави пут изведе.

Помог'о нам Бог и Крсна слава. Родила нам у пољу 'шеница и у брду винова лозица. 'Челе нам се ројиле, краве телиле и овце близниле. Бог нам дао рода и берићета, а Крсна нам слава на помоћи била.

Све велимо и Господа благога молимо, у име Господа небескога и Св. тврде славе небеске. За лебца и деснице руке, која нас храни и од зла брани: њива нас наша не издала и десница не малаксала; Благослов Божји наводио и лебац нам родио: Бога да молимо греха да се клонимо славу да славимо, да славимо и да славни будемо.

Богу слава и хвала, нама здравље и весеље, а покојницима нашим душевно спасење, сада и свагда и свој браћи на здравље, (сви присутни: Амин — да Бог да — и нашему брату четенику).

За имена Господа Бога и Св. тврде славе часне и небесне и свију славних хришћанских имена, који православни хришћани славе, од истока до запада и од југа до севера, које не можемо побројати, ал се можемо Господу Богу молити и њима поклонити. Ва славу и чест.

На многаја љета дому и домаћину и свима православним християнима нашим на многаја љет.

ЗДРАВИЦЕ: КОЛАЧУ И ДОМАЋИНУ

Да Бог да, гдје се крсни колач ломио ове године, ту и догодине. У дому се ломио, а на њиви родио, да Бог да и милост Божја: које су га руке градиле, оне се красиле и распознавале међу другима као Даница звезда међу звјездама. Да Бог да и милост Божја: колико у колачу има зрнаца, онолико у нашега господара и домаћина по земану мушких глава, и синоваца, браће и братића, среће и живота, здравља и весеља, а у кући и даље Бог нам дао изобилје.

ОПШТА ЗДРАВИЦА

Вала и ејвала! Земља дала; те ти поможе, Бог и данашњи свети год! Дао ти Бог велико стадо и благо, и оно што је твоме срцу драго: волове витороге, а јармове јаворове; кестенове заворњове, босилкове ђулове, волове јаке и упутне тежаке, те ти оро брда и долове; сијао пшеницу бјелицу: у струку ти била струката, у класу класата; класови ко влакови а снопови ко борови, те ти дјео стогове ко цареве дворове! На сунцу је вр'о и на вјетру вио те насуо амбаре ко цареве куле. Много имао, свакоме дјелио, неком шаком; неком капом; нама браћо који овде седимо, пуном врећом, а теби домаћине, Господ Бог сваком срећом! И још томе: сиротињи кувао колаче, да на те не плаче, и у цркви лијепе летурђије да ти поможе Господ Бог и свети Георгије и сви свеци, Божији угодници.

Ој мили домаћине ти јуначки сине, вала и ејвала! Земља ти дала, помогао ти Господ Бог и свети данашњи год! Заклонио те сваке муке и душманске руке, ђаволске области, тијеснога сокака, бјеснога Бошњака, рђава пута и човјека љута, шупља

моста и рђава госта, љуга оца и кесе без новца, мале таве и невјеште маје; старе бабе, која се свађа цабе, и ђеда, који те зло гледа. Заклонио те Бог великих планина и лугова, рђавије другова од онога друга који се свакоме руга; не боји се ни Бога ни људи — убиле га велике ћуди.

Вала мили домаћине, и ејвала, земља ти дала, злато навјета, да изволит Дјева пречистаја мати, да те поможе Господ Бог и данашњи год!

Многаја љета! Многаја љета! Љета! Љета, без нама здравствовати и живот нам дати.

Многаја љета дому и домаћину и сваком брату Србину, који славу слави, ко је Србин прави, на многаја љета, АМИН!

ПРВА ЗДРАВИЦА

Сада браћо, да попијемо ову прву чашу за славу Бога живога, који се не боји никога. Помогао нас милостиви Бог, небесни двор и све браће добре среће око овога стола сједеће. И догодине се састајали и сабирали у овоме дому, а у овога домаћина, да би га помогао Бог и данашњи Год и Крсно име оно које слави и служи во славу и чест.

ДРУГА ЗДРАВИЦА

Другом чашом, а љубави нашом за свету Богородицу мајку Божију која сједи на престолу Божијем, она моли Христа Бога сина Свога да живимо у чврстој вјери ко православни Срби и хришћани, од часнога крста са три прста у десници руци, во славу и чест.

ТРЕЋА ЗДРАВИЦА

Трећа чаша, срећа наша. Бог помози за крсније имена и небесније војвода, ђе се који воскреснуо, да га Бог поможе. Ктиторе и приложнике, наше свештенике, храбре јунаке, добре тежаке, да славу славе, чувају и не погазе, во славу и чест.

ЧЕТВРТА ЗДРАВИЦА

И четврта чаша није шепртља, дај Боже у овоме дому сложну дружину, а ваљане радине и добре господаре. По гостионама се не свраћали, по суду се не ћерали, грешнима опраштали, туђе међе не преоравали. од просјака и од слијепа не заклањали. Што дијелили кљаству и слијепу, то Бог намножио и слава Божија, во славу и чест.

ПЕТА ЗДРАВИЦА

Свјата српска земља просвијетила си се на Арсенију од вијека и до вијека, благодјевшему многа љета, на многаја љета живот и здравље дому и домаћину и свој браћи у опћини, на мир, Амин.

ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ И ИСТОЧНЕ БОСНЕ

НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ ИЗ ПОЛИМЉА

За помози Боже. Првом чашом а добром срећом, Бог нам дао срећу и лијепо здравље. Ће се прва чаша пила свака се добра срећа вила и мећу нама десила, данас и вазда ако Богда.

У другу чашу, у бољу срећу, дао нам Бог срећу на сваком месту. Кад год долазили у добру се налазили, кад не долазили у добру се чули. Све ти добри долазили, зли залазили а злима ни Бога не дао доћи. Добри ти се часи догађали и анђели ти с неба помагали.

За имена Бога и Свете Тројице. Помагао нам Бог и Света Тројица. Ће год не могли, Света Тројица нам помогла. Руке нам додала. Мука нам не дала. Из кала избавила, на пут исправила, са браћом помијешала.

За имена Бога и Часнога крста, славе и закона. Помогао нам Бог и слава Божја и Часни крст. Часни крст повисио сав Српски род.

За здравље: Да Бог живи духовну власт; учитеље, ђаке, попове, калуђере, архимандрите, владике и патријархе. За напредак цркава и манастира. Који поје дабогда да поје, а који не поје дабогда да пропоје.

За здравље домаћина. Да Бог живи у дом домаћина и сву браћу око домаћина. Да Бог поживи домаћина. (име његово), његову домаћицу, (име), његове синове (по имену), његове шћери, (по имену), унукe и целу његову фамилију.

За омладину: Омладио Бог домаћи дом. У пољу пшеницом, у кући мушком ђечицом, у тору овцом бјелицом.

За здравље комшија. Да поживи Бог сав вјерни комшилук и који је овде и који није, да га Бог поживи.

За здравље кумова и пријатеља. Да Бог поживи кумове крштене и пријатеље поштене. Старе поживио, а нове обновио.

За здравље зетова и одива. Да Бог поживи наше зетове као кметове, а одиве ко кадиве.

За здравље сестара и сестрића. Да живи Бог сестре и сестриће, да су здраво и весело.

За прибрања. За прибрања ракије и братског састанка. Кад прибрали у земану поставили. Кад станемо пити ракије ће бити. Кад пјевац крекне да бардак звекне. Живели, а помози Боже!

Сад да речемо за два дана одабрана: Свете Петке и Свете Недеље. Света Петка Христово распеније, а света Недеља Христово васкрсеније. Они нама често долазе а ми се код њих често грешимо: суво сено дођевајући, амбаре дожињавајући, чардаке добирајући. Кад им се молимо да им се поклонимо: Господе јаки, Света Петко и Света Недељо, опростите наша тешка сагрешења.

Да речемо за колача и ломача. Колач ломили, Бога молили: Господу на знање а нама свима живот и здравље.

Сад да речемо за три мира: кукуруза, пшенице и вина. Да нам роди кукуруз, пшеница и винова лозица. Да пшеница буде по дну бусата, по средини модра, а по врху родна, да винова лозица буде пд дну бусата, по средини родна и по врху модра, да буду живе главе које о њима раде.

Да речемо за праведних пчелица и кошница, да нам Бог подари аир (корист) и вајду: с медом уста сладећи, а воском се Богу молећи. Кад му се молимо да му се поклонимо: Господе Боже помози и данашња слава свети..... Амин.

ИЗ ЈАДРА

Помози Боже овом нашем брату домаћину. Данашња слава доста му година долазила на радост и милост. Он славу славио срећом и литурђијом, а она њега даривала животом и здрављем, родом и плодом.

Сад речемо за благога Христа и часнога крста. Благога Христа кога вјерујемо и часнога крста којим се крстимо, да нам буде на помоћи.

Да речемо за свете Тројице, живе Богородице, где се помињала, ту и помогла, помогла овом домаћину и нама око њега.

Да речемо за свију слава, небесних војвода које по небу војују, а по земљи бродују, које вјерујемо и славимо од истока па до запада, да нам славе буду на помоћи. Славе стоје на престолу Христовом, оне се моле за нас грешне да нам Бог опрости тешка сагрешења и да нам даље буде на помоћи.

ЗДРАВИЦЕ УЗ ЧАШУ

1

Помози Боже и весели Боже. Прва чаша почетница, почетка ради славе ваше, која да вам буде на радост и милост. Срећни почечи, дуговеки и у Бога пријатни. Све што почињали срећно завршавали. Нека нам је срећна данашња слава и здрави сте браћо.

2

Хвала доме, а помози Боже. Писмо првом почетницом, а овом другом чашом за љубав дугу. Дао Бог љубав за дуго и много, да се слажемо и помажемо као срећна браћа. Нека је срећна данашња слава ако Бог да.

3

Ову трећу чашу да испијемо у име Свете Тројице (присутни устају и крсте се). Боже, Света Тројице, жива Богородице, помозите овом дому и домаћину. Где год се Света Тројица помињала ту и помагала. Нека помогне Бог и Света Тројица овом домаћину и сваком брату на његовом занату. Хвала на здравици и здрави будите.

4

Писмо првом почетницом, другом за љубав дугу, трећом у име Свете Тројице (опет се крсте) а овом четвртом чашом добродошлицом. Ви мени добро дошли (каже домаћин), добро сте ме нашли, добро нам и Бог дао. Увек нам добро долазили гости и пријатељи и у добру нас налазили. Дај Боже да и ми вама добро долазимо о вашим славама и весељима и увек вас добро налазимо. Здрави будите и добро нам дошли.

5

Петом чашом да напијемо за домаћиново здравље за његове главе, десне и лијеве руке. За здравље његових синова и синоваца (набрајајући целу породицу) за целога његовог рода и грозда, његове куће и среће, тора и обора, новаца и оваца. За његових добрих комшија, а злих му Бог и не дао. Све што му не знали набројати, знао Бог благословити родом и плодом и сваком срећом а највише здрављем. Славио, крштавао и венчавао и вазда овакве стимавао (чашћавао). Нека ти је срећна данашња слава, ти славу славио свећом и литурђијом а она тебе животом и здрављем и кад ти се данас за здравље пило, пило ти се много љета и година, да Бог да.

6

Шеста здравица обично се испија у здравље домаћице ако је слава, (младенаца, ако је свадба, или новокрштенога уколико је крштење). Она је у свему слична са претходним здравицама.

Седму здравицу домаћин испија за здравље својих гостију и сваком госту каже по неку лепу реч и захвалност што га је посетом почастио. Она гласи:

Писмо колико могасмо а напијасмо како знадосмо. Ову чашу да напијем за свију мојих гостију здравље: за њихове главе, куће и среће, чељад мушку и женску и цело њихов род и грозд. Здрави будите и сви редом. Да Бог да да се и у вашим кућама слави, пије и напија у добром здрављу и сваком напретку више лета и дуго година. Здрав си брате долибаша, за твоје здравље... (овај одговара: Од Бога ти лепо здравље) и тако редом.

За време док се вино пије у славу обично се пева:

Ко подиже славу Божју на данашњи дан
 Помогла му слава Божја и данашњи дан
 И анђели, арханђели и сам Господ Бог
 Алилуж, алилуж, Господе помилуж
 Ко вино пије за славе Божје
 Слава му Божја вазда помагала
 Слава и сила Бога Господа.

Јована чаша околo иде (греде)
 Свети Јоване свима помози.

ШАЉИВЕ НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ

I

Помози Боже, свети Јеремија,
 свети Пантелија, преблага Марија
 и сви Божји свеци који сте на небеси.
 Боже овесели, удај и ожени.
 Сачувај нас Боже празни' цака,
 рђава ортака и тесна буцака.
 Боже дај да овај домаћин буде бољи газда,
 да се и ја убројим у боље газде,
 па ако не даш да будем већи,
 — нека будем трећи.
 Живели!

Крмке жирили, у главу их тукли,
 на таван их вукли,
 кад их клали и мене звали.

О мацарко и отац и мајко,
ко те пеко милионе стеко,
ко те пио од њега бољи био.

Ова чаша — дика наша,
свуд скитала — за мене питала.
Била пета или десета,
нама ништа не смета.
О чашице мали створе
преврнем ти дно на горе.

II

Здрав си газда, имо вазда
вина, ракије и људи овакије
кад станемо пити, ракије ће бити
кад певац крекне да бардак звекне
ракија медена кућа ти весела
веселио Бог и овај дан
дао ти Бог снају у кућу
да ти трља обућу
обојке ти о траву
чарапе ти о главу
назравице о росу
опанке по носу.

САДРЖАЈ

- Предговор 3
- О крсној слави 7
- Пјесма српској слави 9
- Молитва у дому 10
- Молитва Господња 11
- Молитва пресветој Богородици 11
- Симбол вере 11
- НАРОДНЕ ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ, ИСТОЧНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 14
 - Прва здравица за добри час 14
 - Друга за бољи час 15
 - Трећа Св. Тројици 16
 - Четврта за крст часни 16
 - Пета чаша за Св. Петку и домаћиново здравље 18
 - Шеста чаша 22
 - Седма чаша 23
 - Здравлица при одласку гостију 23
 - Здравлица о црквеној слави 24

- Здравница на крштењу 25
 - Здравница на вјенчању 25
 - Народне молитве при подушју 26
 - ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЗАПАДНЕ БОСНЕ 27
 - У славу Божију 27
 - Дизање крсне славе (славарица) 30
 - Здравнице колачу и домаћину 35
 - Општа здравица 36
 - Прва здравица 37
 - Друга здравица 38
 - Трећа здравица 38
 - Четврта здравица 38
 - Пета здравица 39
 - ЗДРАВИЦЕ ИЗ ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ И ИСТОЧНЕ БОСНЕ 40
 - Народне здравице из Полимља 40
 - Из Јадра 43
 - Здравнице уз чашу 44
 - Шаљиве народне здравице 48
-

Издавач: Производно-прометна Задруга православног свештенства Београд,
Француска 31

Београд, 1982.

Уредник: Раде Зеленовић

Рецензент: Раде Новаковић

Тираж: 10.000 прим.

Штампа: СОУР „Свјетлост“, Сарајево,
РО „Графичка дјелатност“
ООУР „Издавање образаца“